

ทายาทช่างศิลปหัตถกรรม

นางสาวอังคณา นักรบไพร

ผ้าทอชนแกะ

จังหวัดแม่ฮ่องสอน

“ชาวปกาเกอญอที่บ้านห้วยห้อม มีความภาคภูมิใจที่ได้สานต่องานที่ได้รับพระราชทานมาจากในหลวงรัชกาลที่ 9 และพระราชินี ที่ไม่ได้ให้เพียงอาชีพการทอผ้าชนแกะเท่านั้น แต่ยังให้ชีวิต และความเป็นอยู่ที่ดีกับพวกเราชาวห้วยห้อม เหมือนได้ชีวิตใหม่จากทั้งสองพระองค์ท่านมาจนถึงทุกวันนี้ จึงมุ่งมั่นสืบสานงานผ้าทอชนแกะนี้ต่อไป จนสิ้นลมหายใจ”

ผ้าพันคอ ลายลูกโซ่

ผ้าทอชนแกะ เป็นงานหัตถกรรมผ้าทอขึ้นชื่อของบ้านห้วยห้อม หมู่บ้านเล็ก ๆ ในอำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นผ้าที่ทอขึ้นด้วยการใช้เส้นใยฝ้ายผสมผสานกับเส้นใยจากชนแกะ ชาวบ้านห้วยห้อมส่วนใหญ่เป็นชาวปกาเกอญอ หรือกะเหรี่ยง ที่ยังมีการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ และการทอผ้าชนแกะด้วยการใช้กี่เอวตามแบบโบราณดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยงซึ่งเป็นภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมารุ่นสู่รุ่น ผ้าทอชนแกะที่บ้านห้วยห้อมแห่งนี้จึงนับเป็นหนึ่งในเดียวในประเทศไทย ซึ่งเป็นไปตามโครงการพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ที่ทรงส่งเสริมการสร้างอาชีพและรายได้ให้ชาวบ้าน ผ้าทอชนแกะจึงเป็นหัตถกรรมที่สร้างรายได้แก่ชาวบ้านห้วยห้อมมาจนถึงทุกวันนี้

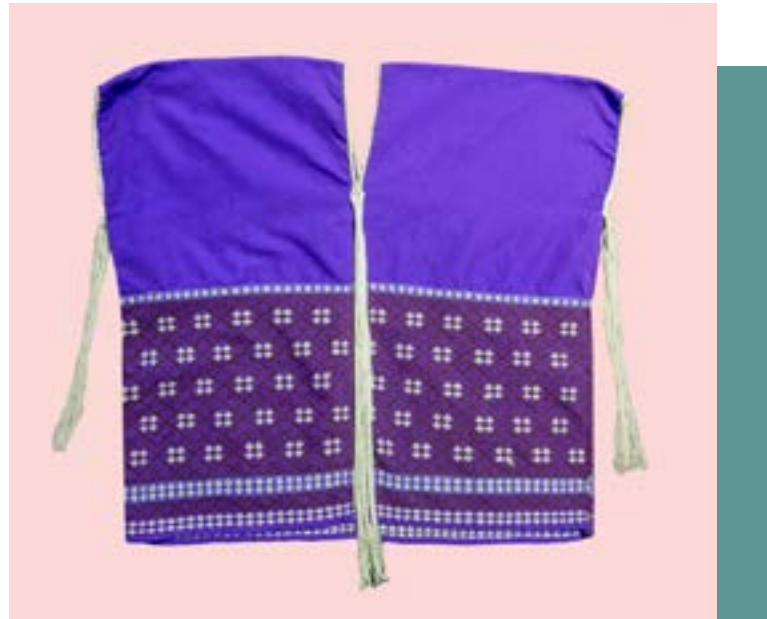

การอนุรักษ์สืบสานภูมิปัญญา

นางสาวอังคณา นักรบไพร เป็นชาวปกาเกอญอที่เกิดและเติบโตมาในชุมชนบ้านห้วยห้อม หมู่บ้านขนาดเล็กที่ตั้งอยู่บนหุบเขา อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน แต่เดิมชาวบ้านมีอาชีพทำการเกษตรเพียงอย่างเดียว แต่หลังจากที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมชาวบ้านที่บ้านห้วยห้อม ได้เห็นผลงานผ้าทอชนแกะ ที่ชาวบ้านทอถวาย จึงทรงมีพระราชดำริ ส่งเสริมให้ชาวบ้านทอผ้าชนแกะเป็นอาชีพเสริมตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา อีกทั้งยังทรงโปรดเกล้าฯ ให้นำหน่วยงานท้องถิ่นให้ความช่วยเหลือด้านการปรับปรุงสายพันธุ์แกะให้มีคุณภาพดีขึ้น โดยนำพันธุ์แกะจากต่างประเทศ ทั้งแกะพันธุ์ไซปัน และแกะพันธุ์เนื้อ มาทำการผสมพันธุ์แกะพื้นเมืองจนได้ลูกแกะพันธุ์ที่เหมาะสมสำหรับนำมาตัดขน ชอบอากาศหนาวเย็น

และให้ครูผู้เชี่ยวชาญทางด้านการทอผ้าชนแกะมาสอนวิธีการทำให้แก่ชาวบ้าน โดยมีนางมะลิวรรณ นักรบไพร ผู้เป็นแม่ของนางสาวอังคณา เป็นแกนนำในการเข้าร่วมโครงการในครั้งนั้น และได้นำความรู้มาประกอบเป็นอาชีพและถ่ายทอดสู่สมาชิกในชุมชน รวมถึงถ่ายทอดในทุกกระบวนการในการทอผ้าชนแกะ แก่นางสาวอังคณา ผู้เป็นลูกสาวจนมีความรู้และทักษะความเชี่ยวชาญในการทอผ้าชนแกะ นางสาวอังคณาถือเป็นชาวปกาเกอญอรุ่นใหม่ ที่ยังคงเห็นคุณค่าและความสำคัญในภูมิปัญญาดั้งเดิม และสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง และได้สืบสานงานทอผ้าชนแกะเคียงข้างผู้เป็นแม่ และคนในชุมชนมาจนถึงปัจจุบัน

เสื้อขนแกะผสมฝ้าย

ผ้าพันคอขนแกะผสมฝ้าย

ผ้าพันคอขนแกะผสมฝ้าย

ภูมิปัญญาที่สะท้อนทักษะฝีมือเชิงช่าง

ภูมิปัญญาการทอผ้าทอขนแกะ เกิดขึ้นเมื่อประมาณ เกือบ 70 ปีที่แล้ว จากการที่มีกลุ่มมิชชันนารี เข้ามาเผยแพร่ ศาสนาในพื้นที่บ้านห้วยห้อม ได้เห็นการทอผ้าของชาว ปกาเกอญอในหมู่บ้านที่มีฝีมือและเอกลักษณ์เฉพาะตัว ด้วยการทอผ้าเป็นผืนจากที่ขนาดเล็กแบบผืนลูกเต๋า จึงได้ นำความรู้เกี่ยวกับการใช้ขนแกะมาทำเป็นเส้นด้ายสำหรับ ทอผ้ามาถ่ายทอดให้กับชาวบ้าน การทอผ้าขนแกะบ้าน ห้วยห้อม จึงเป็นการทอผ้าที่มีการประยุกต์จากภูมิปัญญา การทอด้วยกี่เอว ตามแบบโบราณดั้งเดิมของชาวปกา เกอญอผสมผสานระหว่างเส้นใยจากขนแกะและเส้นใยฝ้าย ที่ผ่านการย้อมสีธรรมชาติได้อย่างกลมกลืน

นางสาวอังคณา เป็นคนรุ่นใหม่ที่มีความสามารถในการสร้างสรรค์ผ้าทอขนแกะที่เรียนรู้กระบวนการที่ได้รับ การถ่ายทอดมาจากคุณแม่ ตั้งแต่การเลี้ยงแกะด้วยวิธี ธรรมชาติ การตรวจคุณภาพของขนแกะที่พร้อมต่อการ ตัดขน การตัดขนแกะ การทำความสะอาดขนแกะ การนำ ขนแกะมาปั่นเป็นเส้นด้าย การย้อมสีโดยใช้วัสดุให้ สีจากธรรมชาติ จนถึงการทอเป็นผืนผ้า กว่าจะได้มา เป็นเส้นใยขนแกะก็ไม่ใช่เรื่องง่าย การตัดขนแกะต้องใช้ กรรไกรตัดด้วยความระมัดระวังไม่ให้แกะได้รับบาดเจ็บ แกะ 1 ตัว จะได้ขนประมาณ 2-3 กิโลกรัม เมื่อได้ ขนแกะมากพอแล้ว จึงนำมาทำความสะอาดด้วยการฟอก ก่อนจะนำมาตากแดดให้ขนแกะแห้ง คัดแยกเอาเศษหญ้า และสิ่งเจือปนออกให้เกลี้ยง แล้วจึงนำมาสาวย้อมด้วย หวีพิเศษที่นำเข้ามาโดยเฉพาะจากประเทศนิวซีแลนด์ เพื่อให้เส้นใยขนแกะฟูนุ่มเหมือนสำลี จึงนำไปปั่นเป็นเส้น ด้ายเพื่อใช้สำหรับทอ

ในขั้นตอนการทอ จะนำเส้นด้ายฝ้ายพื้นเมืองมารอ เป็นเส้นด้าย ผสมผสานกับเส้นใยขนแกะในอัตราส่วนที่ เท่ากัน เส้นใยฝ้ายใช้เป็นเส้นยืน ส่วนเส้นใยขนแกะใช้ เป็นเส้นพุ่ง หากกรณีต้องการใช้เส้นใยขนแกะเพียง อย่างเดียวก็สามารถใช้เส้นใยขนแกะในการทำเส้น ยืนให้ได้ตามขนาดที่ต้องการเพียงอย่างเดียว เมื่อ ได้เส้นยืนและเส้นพุ่งแล้วจึงนำมาทอให้เกิดลวดลาย ตามเอกลักษณ์ของชาวห้วยห้อมที่สื่อถึงความเป็นชาว แม่ฮ่องสอน เช่น ลายดอกบัวตอง ลายข้าวโพด ลายเจดีย์ ลายลูกแก้วตาใหญ่ ลายดอกเข็ม ลายบันได เป็นต้น

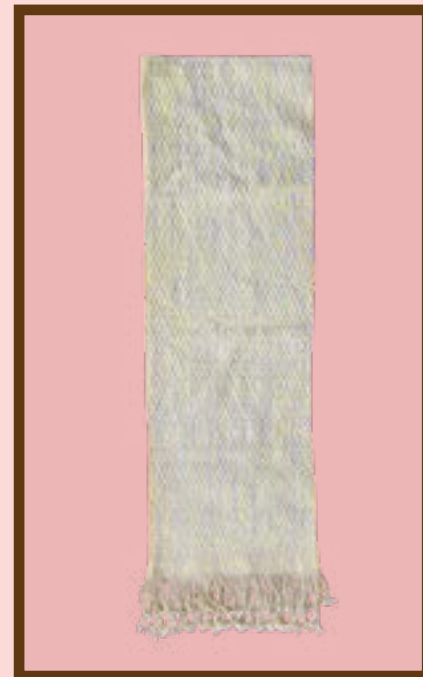

เอกลักษณ์ผลงานที่โดดเด่น

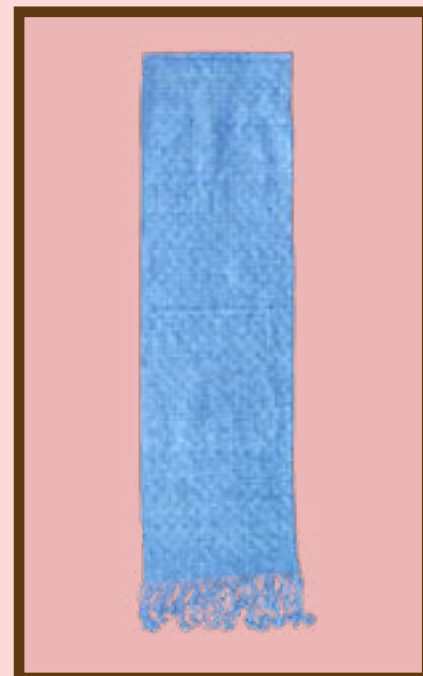
เอกลักษณ์ผ้าทอชนแกะ ฝีมือนางสาวอังคณา คือ ผ้าที่มีความนุ่ม ด้วยกรรมวิธีการผสมผสานเส้นใย 2 ชนิด คือ เส้นใยฝ้ายที่ปลูกเองในท้องถิ่นที่นิยมใช้เส้นใยฝ้ายขนาด 20/2 ที่มีความเล็กละเอียด และเส้นใยขนแกะสายพันธุ์พื้นเมืองที่มีความหนานุ่มกว่าขนแกะสายพันธุ์อื่น ๆ มีความพิเศษที่สามารถนำขึ้นมาใช้ได้ในทุกส่วน เช่น ไหล่ คอ ลำตัว และขา เป็นต้น ผสมผสานทั้งสองเส้นใยในอัตราส่วนที่เท่ากัน กรณีที่ต้องการทอผ้าชนแกะ 100% จะใช้เพียงเส้นใยขนแกะเพียงอย่างเดียวเท่านั้น

เส้นใยขนแกะในแต่ละสายพันธุ์จะให้ผิวสัมผัสที่ต่างกันเมื่อนำมาผสมผสานกับเส้นใยฝ้าย เช่น ขนแกะที่มีลักษณะนิ่มนิยมนำมาผลิตเป็นผ้าพันคอ ขนแกะที่มีลักษณะนิ่มปานกลางนิยมนำมาผลิตเป็นผ้าคลุมไหล่ และขนแกะที่มีลักษณะหยาบนิยมนำมาผลิตเป็นถุงย่าม เพราะเป็นผลิตภัณฑ์ที่ไม่สัมผัสกับผิวหนังมากนัก ความหยาบของเส้นใยขนแกะจะไม่ทำให้เกิดการระคายเคือง เป็นต้น

ผลงานผ้าทอชนแกะฝีมือนางสาวอังคณา ทุกชิ้นจะมีความหนานุ่มตลอดทั้งผืน โดยนิยมทอผ้าให้มีโทนสีที่อบอุ่น เช่น สีครีม สีชมพู สีน้ำตาล เป็นต้น ทอด้วยการใช้กี่เอวตามวัฒนธรรมของชาวปกาเกอญอตามแบบอย่างของบรรพบุรุษ ลวดลายมีความเด่นชัด ด้วยเทคนิคการทอให้เส้นใยฝ้ายและเส้นใยขนแกะแนบชิดติดกันไปตามแนวเส้นยืนและเส้นพุ่ง ทอเป็นลวดลายเอกลักษณ์ที่สื่อถึงความเป็นตัวตนของชาวแม่ฮ่องสอน โดยจะทอเป็นลายเดียวกันตลอดทั้งผืน เช่น ลายลูกแก้วตาใหญ่ ลายบันได ลายดอกบัวตอง ลายข้าวโพด และลายเจดีย์ เป็นต้น ผลงานของนางสาวอังคณา แสดงออกถึงความเป็นตัวตนของชาวปกาเกอญอเอาไว้ได้อย่างสมบูรณ์

ผ้าพันคอ ลายลูกแก้วตาใหญ่

ผ้าพันคอ ลายบันได

ผ้าคลุมไหล่ ลายดอกเข็ม

ผ้าคลุมไหล่ ลายลูกแก้ว

ชุดผู้หญิงชาวปกาเกอญอ

ถุงย่าม

ถุงย่าม

การถ่ายทอดความรู้และการพัฒนาผลงาน

ปัจจุบันผ้าทอชนกะสามารถสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์ได้หลายประเภทเพื่อให้งานใช้งานได้หลากหลายมากขึ้น เช่น ผ้าคลุมไหล่ ผ้าพันคอ เสื้อ ถุงย่าม ผ้าพันศีรษะ ผ้าคลุมเตียง ผ้าปูโต๊ะ เป็นต้น นอกจากนี้นางสาวอังคณาได้มีการพัฒนาสินค้าให้เป็นสิริธรรมมากขึ้น จนกลายเป็นที่นิยมของกลุ่มลูกค้าที่ชอบสิริธรรมชาติ โดยเฉพาะชาวต่างชาติ

และด้วยความเป็นชาวปกาเกอญอคนรุ่นใหม่ นางสาวอังคณาจึงทำหน้าที่เป็นผู้ต้อนรับ เมื่อมีแขกมาเยือนบ้านห้วยห้อมอยู่เสมอ พร้อมทั้งเผยแพร่ภูมิปัญญาการทอผ้า และวิถีชีวิตให้แก่ผู้ที่สนใจอยู่เสมอมิได้ขาด นอกจากนี้ยังเป็นผู้ที่คอยให้คำแนะนำตรวจสอบคุณภาพผลงานของคนในชุมชน เพื่อให้สร้างผลงานผ้าทอชนกะให้มีคุณภาพที่ดีมากขึ้นด้วย

หมวกถัก

หมวกถัก

